

Mevlevilerin izini süren bir papaz

8 yaşında papazlığı seçten Alberto Fabio Ambrosio, Kudüs'te Müslümanlarla karşılaşınca çok etkilendiği için Türkiye'ye gelmiş ve yaklaşık 10 yıldır Türkiye'de yaşıyor. Bu dönemde bir yandan okuduğu Türkoloji bölümünde, Sufi tarihi üzerine doktora yapıyor. Tez konusu için Ankaravî İsmail Rusûhî Efendi'nin Minhacü'l-Fukara kitabını seçen Ambrosio, 17. Yüzyılda Mevlevilik ve sema ayinlerinin yasaklanması istenmesinin sebepleri üzerine yoğunlaşmış. Ambrosio, 17. Yüzyıl gelenekleriyle 19. Yüzyılın farklı olduğunu, geleneğin daha sonradan kurulmuş olabileceğini ve günümüzde Mevleviliğin sürdürüğünü çok da söyleyemeyeceğimizi ifade ediyor.

Kitabınızda Ankaravî İsmail Rusûhî Efendi'nin hayatı üzerinden 17. yüzyılda Mevlevilik tarikatının temel felsefesi ile dervişlerin adap ve ayinlerini ele alıyorsunuz. İsmail Ankaravî'yi seçmenizin özel bir sebebi var mı?

Fransız hocam Thierry Zarcone, bir Türkolog ve Türkiye ve Osmanlı ile ilgili çok bilgili bir insan. Bana doktora için Minhacü'l-Fukara'nın iyi bir kitap olduğunu söyledi. Başladım ve çalışırken daha önemli bir noktayı buldum. 17. Yüzyılda sema yasaklanmıştı. Kitabımın ilk bölümlerinde neden yasaklandığı konusunda delil vermeye çalıştım.

Neden yasaklanıyor?

Vakanüvislere göre, çünkü vakanüvisler ideolojik ve resmi tarihi kuruyorlar, Osmanlı İmparatorluğu'nun duraklama dönemine girme sebeplerinden biri sufilerin ritüelleri. Risale-i Koçi Bey'de 'Biz doğru Müslümanlar değiliz. Çünkü sufiler var. Onlar doğru pratikler yapmadıkları için iyi mümin olmuyoruz. Böylece siyaset bu hale geliyor ve kazanamıyoruz' diyor. İdeolojik bir şey.

SEMA YASAĞI SARSTI

Yasaktan Mevleviler nasıl etkilendiler?

Felaket gibi idi. Resmi olarak 17 sene boyunca sema yasaklandı. Onlar Yasağı-ı Bed, kötü yasak diyorlar. Fiili olarak bir sene sonra sema yapmaya başladılar ama o kadar üzüldüler ki binlerce Mevlevi üzüntüden öldü. Bir Müslüman için namaz ne kadar önemli bir pratikse, bir Mevlevi için sema da, namazın yanı sıra, o kadar önemli. Sema yapmazsa üzülüyordu.

17. yüzyılda bir Mevlevinin tarikata girişi nasıl oluyor. Ne tür ritüeller var?

Ankaravi halvetten bahsediyor fakat ne 1001 gün, ne de başka bir gün diyor. Belli bir zaman halvete giriyorlardı. Demek ki Mevleviler için çile çok önemli ama gün olarak belirlenmemiş. 17. Yüzyılda biat iki elle sıkma şeklinde yapıliyordu, sikke ve hırka giyiyorlardı. 17. Yüzyılda bu üç simbol dergaha girmenin işaretini sayılıyordu.

Günlük hayatları nasıldı?

Namaz kılıp ibadet ediyorlardı, onun dışında mutfakta yaşıyorlardı ve her şey mürşide itaat etmek üzerine kuruluydu. Bir tekdeden bir tekkeye yeni bir bereket almak için gidebilirlerdi. Bu manevi bir yolculuktu. İzin almadan gidemezlerdi. Öğleden sonra bir sufi tekkeye giremiyordu. Yolculuklar, tekke ziyaretleri belli kurallara bağlıydı.

İsmail Ankaravi hazretlerinin özellikle namaza vurgu yaptığını belirtiyorsunuz. Bunu hem şeriatta olduğu için, hem de dışarıdan gelen hücumlardan korunmak için yaptığı söylüyorsunuz...

İsmail Ankaravi gerçekten önemli bir şeyh. Çevreye bakıyor, vakansıvisler sufilere karşılar. Bizim sufi geleneğini kurmamız gereklidir diye düşünüyor ve şeriatlı bir gelenek kuruyor. Mevlevi sufiliği anlatırken şeriatlı anlatıyor. Kitabının konusu da şeriatlı. 'Namazdan hiç ayrılmayın.' diyor. Bunun yanı sıra sade bir insan değil. Namazdan bahsederken şeriatla göre yap diyor ama yorumu daha manevi. Hac'dan bahsederken Hac'ca git diyor ama manevi Hac'dan da bahsediyor.

MEVLANA ŞERİATLIYDI

Mevlana bugün bütün dünya tarafından tanınıyor ama bazı İslâm alimleri Mevlana'nın şeriat bağlamından koparılarak sunulduğunu ve sevilen Mevlana'nın asıl Mevlana olmadığını söylüyorlar. Siz ne diyorsunuz?

Bence iki yorumu birlikte tutmak lazım. Bir Müslüman için Mevlana'yı onun çerçevesinde anlamak lazım. Mevlevi'nin Müslüman yönünü anladıkten sonra humanizm yönünü anlayabiliriz yoksa onun humanizmi nereden geliyordu? Böyle bir ayrim çok akıllı bir işlem değil. Diğer yandan Mevlana Müslüman

olarak yaşadı ama açık bir insandı. Bu hümanizmi ve mistisizmi önemli. Sadece eserlerinden alıntılar yapabiliriz ve bu herhangi birine faydalı olabilir. Bundan da korkmamak lazım. Yorumları beraber değerlendirmek lazım.

Mevlana üzerinde Hıristiyan etkisi olup olmadığını daha iyi anlayabilmek için Ermeni ve Rum kaynaklarına da bakılmalı diyorsunuz. Hıristiyan etkisi olduğunu size ne düşündürdü?

Mevlana Sille'ye gidiyordu. Orası Rum manastırıydı. Bence Mevlana'nın Hıristiyanlığı algısı, anlayışı daha hoşgörülüydü o zamana göre. Bunun için açık biri. Şeriata uyuyor ama demek ki Hıristiyanlığı da biliyordu. Etkilenmiş mi diye soru sorabiliriz?

Yani bu bir merak üzerinden sorulan bir soru mu?

Bir gün bir yere gidecek Mevlana. Biri ona diyor ki 'Neden oraya gitmek istiyorsun? Orada çok Hıristiyan var.' Mevlana 'Onlar da dua ediyorlar Allah'a. Din farklı ama amacı aynı' diyor. Bu ipuçları çok önemli.

MEVLEVİ KALMADI

Mevleviler 17. yüzyıldaki yasaktan mı daha çok etkilendiler yoksa 1925'tekinden mi?

17. yüzyıldakinden çok etkilenmişler ama 20. Yüzyıldaki yasakta hersey bitti gibi. Zaten şu andaki Mevleviler gerçek mi?

Gerçek mi derken?

Dış durumu değişti. Tam değişti. Ne kaldı? Belki silsile. Silsile kalırken bir şeyh müritler var ama 1001 gün çile yok. Eski gelenek yok. Bitti.

Sade ve içten Müslümanları Kudüs'te tanııp çok etkilendim

İslam ile ilk ne zaman karşılastınız?

papaz olmaya karar verdikten sonra İlahiyat okumaya başladım. 2. Sınıfta İslam'la ilgili dersleri aldım. Hocam da papazdı ama Arapça'sı çok iyiydi. Hinduizm, Budizm dersleri de aldım. 1996'da genç Dominiken rahipleri olarak Kudüs'e gittik. O zaman gerçekten yeni bir dünya açıldı bana. Müslümanları buldum. Kudüs'teyken Hıristiyanlar ya da Yahudilerin tapınaklarıyla ilgilendim ama en çarpıcı yeni şey Müslümanlığı görmekti. İsrail'de 2 hafta kaldım. Arap harflerini ilk defa gördüm ve bayıldım. O sade insanları keşfettim. 'Onların duası gerçek' dedim, kalpten geliyordu. Dönünce başrahibimle konuştum. O da 'Türkiye'ye gitmeyi neden düşünmüyorsun' dedi. 1997'de buraya geldim. İslam'la Arap harfleriyle ilgilendim. Öbür tarafta Müslüman bir çevrede Hıristiyan olmakla ilgilendim.

Müslüman bir çevrede Hristiyan olmak nasıl hissettiriyor?

Güzel bir şey. Bir taraftan daha Hristiyan hissediyorsunuz. Çünkü öteki benim gibi değil. Okuyorum, araştırıyorum, tanıyorum. Farklılık beni tekrar kendime gönderiyor. Bir taraftan güzel, bazen de zor.

Hristiyan bir papaz olarak Osmanlı sufî tarihini çalışmaya başlamanız nasıl oldu?

Papazlığa başladığında İtalya'daydım. Papazlığa başladıkten sonra 98'de Strazburg'ta Türkoloji okumaya başladım. Türk Dili, Çeviri, Türk Tarihi, Osmanlı Tarihi vardı. Yüksek lisansa girince özel bir çalışma için Osmanlı tasavvufu konusuna girdim. Çünkü daha önce Hıristiyan mistisizmiyle çok ilgilenmiştim. O zaman bakalım Osmanlı mistisizminde ne var diye ilgilenmeye başladım.

Mevlevilikle ilgilenmeniz nasıl oldu? Önceden bilginiz var mıydı?

İlk çalışmam Bektaşı ilmihali üzerineydi. Bektaşılık Aleviliğe götürüyor. Türkiye'deyken bu biraz garip gelebilir diye düşündüm. Mevlevilik daha kabul edilen bir şey. Hocam da 'Sen burada yaşayacaksın. Daha kabul edilen bir tarikatı seçsen daha güzel olur' dedi. Atatürk bile Mevleviliği kabul etmiş. Önce yasaklamış ama sonra Mevlana türbesini açmış. Mevlana Türkiye'nin kahramanı. Herkes tanıyor. Sadece Mevlevilik üzerine çalışmıyorum şu anda.

Başka tarikatlar da mı var?

17. yüzyıldaki sufilik öğretisi ve ayinler üzerine çalışıyorum. Bu kısımlarla ilgili kitabım da yakında çıkacak. Anadolu'daki bütün tarikatlar, bütün zaviye ve tekkelerin 17. Yüzyıldaki bir resmini çektim diyebiliriz. Ancak diğerlerini daha tarihsel olarak biliyorum. Cemaatlerle de ilgileniyorum şu anda.

Başlarda tasavvufu anlamakta zorlandım

Farklı bir dinden olmanız bazı ritüelleri ya da durumları anlamanız konusunda zorluk yaşamamanıza sebep oldu mu?

İlk zamanlarda tasavvufun özünü yakalamak çok zordu. Sistemi anlamıyorsun. Parça parça anlıyordum. Ama okudukça oturdu. Şimdi gerçekten gururlanmak istemiyorum ama sistemi baya iyi anladım.

Mevlevihaneleri gezip, Melevilerle tanışınız mı?

İlk zamanlarda çok gezmek istemiyordum, teorik durmak istiyordum. Tarihçi olarak metin üzerinde çalışıyorum ve görmeye gerek yoktu. İkincisi bugünkü perspektiflerin, yorumların eskisiyle karışmasını istemiyordum ama bilgi olarak

sağlam bir seviyeye gelince gezmeye başladım. Konya'ya gittim. Bugünkü Mevlevileri tanıyorum, bazen görüşüyorum. Eskisi bugünkü ya da bugünkü eskisini aydınlatabilir.

Peki eskiyle yeni arasında değişen neler var?

Sosyal durumları değişmiş. 1925'ten sonra her şey değişti. Dış durumları değişti çünkü. Bunun dışında bazı şeyleri hemen hemen aynı.

Ritüeller, ayinler aynı mı?

Mevlevi sema hemen hemen aynı. Ritüelleri 1900'lü yillardan sonra anlatmaya başladılar. Şimdi Mevlevilerden bahsederken çileden, 1001 gün çileden bahsediyoruz. İsmail Ankaravi Minhacü'l-Fukara'sında Mevlevi olmanın nasıl olduğunu anlatıyor. Halvetten, çileden bahsediyor ama 1001 gün çileden bahsetmiyor. Diyebiliriz ki 17. Yüzyılda 1001 gün çile geleneği henüz oluşturulmamıştı.

Kaynak:[http://yenisafak.com.tr/pazar-haber/melevilerin-izini-suren-bir-papaz-17.03....](http://yenisafak.com.tr/pazar-haber/melevilerin-izini-suren-bir-papaz-17.03.2013-500895) 2013/03/26